

Het horloge of de jurist en de dood – *een spookverhaal*

Grootvader Lambermont was een excentriek man met een forse grote knevel, de hoekpunten omhoog gekruld à la Salvador Dali. Hij gaf altijd hoog op over de *Voorzienigheid*, waarschijnlijk zijn eigen intuïtie, die er altijd weer voor zorgde dat zijn gewaagde beurspeculaties wonder boven wonder goed afliepen.

Kwam hij eenmaal, zijn schoenen en broekspijpen bemodderd, de serre binnenvallen van zijn huis, de kolossale villa Maupertuis aan de Tongerseweg, na een middag rondgezworven door het Savelsbos met zijn Deense doggen Turk en Daalder - hun rode lappen van tongen hingen uit hun bekken, zo afgedraafd waren ze! – dan belde hij zijn commissionair in Amsterdam. En het was altijd raak. Tegenwoordig zou men grootvader misschien wel paranormaal begaafd noemen, toentertijd was er enkel ontzag in de familiekring om dit tweewekelijks wonder.

Waarom hij zo geïnteresseerd in mij is geweest? Waren de zandtaarten die ik 'bakte' in de grote zandbak die hij in zijn tuin voor zijn zwerm kleinkinderen had doen aanleggen – zoiets paste geheel in zijn patriarchale aard – groter dan die van mijn broers en neven en nichten? Trapte ik energieker op mijn driewieler? Of was het doodeenvoudig enkel omdat ik naar hem genoemd was? Hoe dan ook, het zou goed geweest zijn, zéker voor mijn huidige geestelijke gezondheid, als grootvader en ik elkaar toentertijd beter hadden leren kennen ...

Het heeft niet zo mogen zijn. Grootvader stierf toen ik zes jaar was. Ik weet nog goed hoe *toute Maestricht* uitliep naar zijn begrafenis. Want mijn grootvader, Emmanuel Lambermont was inde Jaren Vijftig een Bekende Maastrichtenaar. De vermaarde brouwer van '*Het bier waar Maastricht trots op is*', de *Lambermontse Wieckse Witte* (én de *Lambermontse Blonde!*). En hij zat werkelijk overal in, in zowat elk bestuur, dat er toe deed in Maastricht. In het bestuur van de Kamer van Koophandel, De Grote Sociëteit. Carnavalsvereniging Momus. De Mastreechter Staar. Het Bonnefantenmuseum. De Sint Vincentiusvereniging. MVV.

Noem maar op

Ook natuurlijk in het bestuur van VELDEKE, de dialectvereniging. Aan de periodiek van VELDEKE leverde hij zelfs onder het pseudoniem Servaas Labière nu en dan een kleine rijmelarij in het Maastrichts. Ja, ik heb het van geen vreemde.

We gingen vanaf Maupertuis, achter de glazen rouwkoets met de kist aan met grootvader erin, in zwarte koetsjes naar de Sint Servaas voor de Uitvaartmis.

De kerk was overvol . Alle werknemers van de brouwerij waren er. Zelfs de meest verstokte 'roej' zoals de Maastrichtenaren hun socialisten plegen te noemen! Die wakkere mannen van de brouwerij schijnen na afloop van de Mis menig glas Pils op het zielenheil van grootvader genuttigd te hebben, ongetwijfeld om zo *adequaat* (!) mogelijk hun verdriet te verwerken. Uitsluitend het bier van het eigen merk, uiteraard. Proosten op Emmanuel Lambermont met een glas Heineken in de hand, dat zou een gotspe geweest zijn. Toen de kist de kerk uit werd gedragen terug de rouwkoets in, puilden het Hendrick van Veldekeplein uit van de mensen. Sommigen hielden zelfs.

Toen de priester het graf zegende op de Begraafplaats, hogerop aan de Tongerseweg, drong het volk, dat het allemaal goed zien wilde, zó op, dat het me zwart voor de ogen werd. Verder weet ik er niets meer van.

Wel zie ik hem soms voor mijn geestesoog nog opgebaard liggen in zijn kolossale, authentieke Renaissance- hemelbed in zijn slaapkamer in Villa Maupertuis, dat fraai exempel van Maaslandse Jugendstill, nu al jaren op de Landelijke (!) Monumentenlijst.

Omgeven door grote bloemstukken en kaarsen en vrome mensen op bidstoelen met rozenkransen, zo lag grootvader daar. En hij lag daar zo stil, met beide ogen dicht, en zonder snor, die was hem afgeschoren, zo jeugdig, dat ik het niet vreemd vond iemand achter mij te horen zeggen “Moeder, opa is niet dood, hij slaapt alleen maar ...” Het was neef Joop , die was toen nog te jong voor begrip....

Maar er zijn ook andere beelden. Zoals het beeld van een lentedag – het moet lente zijn geweest, want de zon schijnt door teer, jong groen – en grootvader staat trots, als altijd smetteloos in driedelig zwart, met een voet op de brede treeplank van zijn Buick. (Die fraaie Oldtimer, waar is hij gebleven?) In zijn hand houdt hij een groot gouden horloge, dat met een ketting, eveneens van goud, vastzit aan zijn respectabele buik.

Dat horloge...bleef ik als oudste kleinzoon geërfd te hebben. Dit tot meerdere jaloezie van mijn broers en neven. Jarenlang wist ik dat niet. Pas toen ik mijn eindexamen gymnasium op zak had, boog vader zich over de oude secretaire, die bij ons in de huiskamer staat en uit de boedel van grootvader stamt, en maakte met een verzilverde sleutel voorzichtig de la open, die mijn broers en ik de Geheime Lade hadden gedoopt, omdat hij altijd op slot was.

Vaak hadden wij in bed gefantaseerd, mijn broers en ik, wat daar nu wel in mocht liggen. Al naar gelang we ouder werden, en de lectuur, die we lazen, veranderde van onderwerp, dachten wij aan een oude schatgraverskaart, of geheime plannen voor verschrikkelijke wapens (mijn vader is een kundig ingenieur); tot we tenslotte er vrijwel zeker van waren dat vader een maîtresse

had overgehouden uit zijn studentenjaren, die hem zo nu en dan nog wel eens schreef (misschien wel chanteerde...) en van wie hij de brieven uit sentimentele of andersoortige overwegingen in deze Geheime Lade opsloot, waarvan hij de sleutel altijd bij zich droeg. Juist omdat mijn vader een stil en doodfatsoenlijk man is, vreemd aan alle ontucht, had deze these een hardnekkig leven.

Soms, als mijn ouders uit waren, probeerden mijn broers en ik de secretaire te openen. Maar we merkten al spoedig dat dat onmogelijk was zonder het glanzende mahoniehout op ernstige wijze te beschadigen, en daar bleef het al die jaren bij.

Maar nu was ik achttien, pas van het gymnasium, en mijn vader boog zich over de secretaire en plotseling waren wij allemaal weer vol aandacht. Want die Geheime Lade was eigenlijk nog het enige mysterie dat ons huis aan de Grote Looyersstraat gebleven was, nu niemand klein was en bang voor het duister, voor de wind in de schoorsteen en voor al die vreemde onheilspellende geluiden, die een oud Maaslands huis met zijn kierende *portes cochères*, vooral 's nachts weet te produceren.

Langzaam ging de la open en daarin zagen wij drie dingen. Het hier eerder genoemde gouden horloge met ketting, een brief en ... een pistool.

“Hier dit is voor jou..”, zei vader tegen mij: “ van grootvader ...” En overhandigde mij de drie voorwerpen zo abrupt alsof hij bang was er zijn vingers aan te branden.

Mijn broers draaiden met grote jaloerse blikken om mij heen en die blikken golden voornamelijk het gouden horloge; een enkele het pistool, dat er zeer oud uitzag en mij welhaast onmiddellijk deed denken aan Balthasar Gerards, aan de ets van de moord op Wilhelm van Oranje. Geen interesseerde de brief. Toch was ik verplicht die het eerst te openen. Voorzichtig deed ik dat, en eruit viel een dun vel papier, vol zwierige letters geschreven, zoals tegenwoordig alleen nog heel oude mensen ze nog schrijven kunnen.

Waarde kleinzoon,

Van alle familie, die ik de wereld nalaat, lijk jij me nog de enige die het misschien nog tot iets zou kunnen brengen. Veel hoop koester ik overigens niet.

Niettemin wil ik je een kans geven, en laat je een legaat na van F. 50.000, uit te keren als je achttien bent, en uitsluitend te gebruiken voor je studie, die de studie in de Rechten zijn zal, met dien verstande dat mocht je iets anders willen studeren, je geen cent zult zien.

Ook zul je er geen cent van zien, als je niet al die tijd beide bij deze brief gevoegde voorwerpen bij je zult hebben. Op je lijf! Pas op met het pistool, het is wel oud, maar het verkeert in prima staat en het is geladen. Het

kan licht afgaan, als je er onvoorzichtig mee bent. Het horloge slaat om het kwartier, zorg dat je nooit in ledigheid verkeert, als je het hoort!

De uitbetaling van dit legaat en het toezicht op de lastzeggingen, is aan je vader opgedragen, ir. Theodoor Weustenraadt, de echtgenoot van mijn geliefde dochter, Maria 'Mary' Lambermont, je moeder. Je vader ken ik als een integer man. Helaas is dat het enige goeds wat ik van hem kan zeggen,

Je liefhebbende grootvader

Emmanuel Lambermont

Ik durfde nauwelijks mijn vader aanzien, toen ik dit laatste opgelezen had, maar het enige wat vader enigszins verward mompelde was: “Waarom Rechten? ... dat heeft toch nooit iemand in onze familie gedaan? aarom in godsnaam Rechten?”

“En waarom dat rare pistool?, ” riepen mijn broers: “Waarom moet Maan een pistool op zijn lijf dragen?”

Ik zei niets, ik staarde maar naar het gouden horloge. Het was groot en glanzend, je kon het duidelijk horen tikken en terwijl het daar zo in mijn handen lag, had ik even het vreemde idee, dat het *leefde* ... En terwijl ik het vasthield, sloeg het horloge plotseling kwart voor vijf, met een tinkelend geluid ... alsof er iemand lachte. Maar dat was natuurlijk inbeelding. Toen ik het omdraaide zag ik dat er achter op iets gegraveerd was in hele kleine sierlijke letters. Er stond:

Aan Maan Weustenraadt van Emmanuel Christiaan Lambermont

Verboden te openen!

Ik zei niets, maar stak het haastig in mijn zak. Er was weer een Geheim in mijn leven!

Vijftigduizend gulden gooit men niet weg, en dus ging ik Rechten studeren. In Leiden, want daar droegen de studenten een vest, en dat was handig met het oog op dragen van het horloge.

Dankzij dit pronkstuk deed ik het zelfs goed op de Sociëteit. Je zag de benijdende blikken van alle kanten. Onno van Nispen tot Westerfliet, toentertijd de populairste jongen van mijn jaar, “die absoluut in de Sociëteits-Commissie kwam”, stevende op zekere dag op mij af, en zei mijn ‘vrrrindje’ te willen worden, als hij zo nu en dan het horloge eens lenen mocht ... Ik zou dan zijn lakzegelring mogen gebruiken.

Die zou ik heel hard nodig hebben, volgens hem Want in Leiden ging de hardnekkige mare rond, dat als je bij zekere professoren, fervente oud-

Corpsleden, een zegelring droeg tijdens je examen, dat je dan als het maar even kon niet kon zakken.

En ik had zo'n lakzegelring niet.

Wij Weustenraadts dragen geen lakzegelringen. Waarom zou je dat doen?

Brieven worden al decennia niet meer dichtgelakt! Wij Weustenraadts zijn

van de Moderne Tijd. Zegelringen dat is meer iets voor de Lambermonts.

“De voornaamste familie van Maastricht” overigens niet alleen in eigen ogen.

Dus dat vriendelijk aanbod van *Van Nispen tot*, dat heb ik even vriendelijk afgewezen.

Met het pistool was het moeilijker. Het was nog behoorlijk zwaar en vormde een wanstaltige bobbel in mijn broekzak. Na een poosje liet ik het op mijn kamer liggen. Vooral ook omdat ik voortdurend in angst leefde dat het af zou gaan. Vader kon het niets schelen.

De studie was geen groot succes; niet dat de gedachtenkronkels van de Hoge Raad mij niet interesseerden, maar de overvloedigheid van het legaat werkte een snelle studie niet in de hand. Het doctoraalexamen bleef ver weg.

Het horloge droeg ik toen allang niet meer. Het almaar de Student uithangen begon te vervelen. Vooral het continue dragen van een vest. En zo verdween het horloge in mijn vijfde jaar in een la van mijn bureau, naast het pistool. Beiden raakte min of meer vergeten.

En het was al dik september van het jaar daarop, voordat ik die voorwerpen terugzag. In die maand immers heb ik jaar in jaar uit last van neerslachtige buien. Al die bloedjonge eerstejaars, die dan aankomen, met van die vol verwachting-smoelen! Het hart draait me dan om en ik voel mij oud. Bij zulke gelegenheden neem ik me soms de belachelijkste dingen voor, bijvoorbeeld... hard afstuderen ... Beloftes, die ik gelukkig in de loop van het jaar weer snel weet te vergeten.

Zo kwam het, dat ik op een regenachtige herfstdag in september van het jaar 1966 achter mijn bureau in mijn studentenhuus op de Hoogewoerd, schuin tegenover het pand, waar eens Piet Paaltjens snikte...een wilskrachtig gezicht tegen de bedruppelde ruiten trok, en hardop tegen mijzelf zei: “Nu gaat het gebeuren ... Over anderhalf jaar ben ik weg ... de maatschappij roept!” (O, ja?)

Vervolgens begon ik mijn bureau uit te mesten. Ik heb namelijk de niet zo beste gewoonte nooit ook maar het onnozelse kattenbelletje op te ruimen, maar elk door mij beschreven papiertje in mijn bureau te proppen, alwaar ik het stil wachten laat... op het einde der tijden.

Ver kwam ik overigens niet. Meteen toen ik de eerste la opentrok, zag ik het horloge liggen. Naast het doffe metaal van het pistool glansde het zo goud, als op hoogtijdagen de monstrans in de Onze Lieve Vrouwenkerk, thuis in Maastricht. Bijna zo eerbiedig als een gelovige een relikwie, nam ik het horloge opnieuw in handen en keek en keek. De kleine gouden wijzertjes van

de seconden snelden nog steeds voort! Het liep nog steeds! De grote wijzers wezen bijna kwart voor vijf aan, precies als de wijzers op mijn polshorloge. Hoe was het mogelijk!

Weer draaide ik het horloge om en las op de gouden kast voor de zoveelste maal het intrigerende mene tekel:

Aan Maan Weustenraadt van Emmanuel Christiaan Lambermont

Verboden te openen!

Waarom zou ik het eigenlijk niét openmaken? In tegenstelling met de commode van vroeger in de Grote Looyersstraat, kon dit vrij gemakkelijk. Ik had het horloge zo vaak in handen gehad, en in gedachten geopend, dat ik onderhand wel kon dromen, hoe dat zou moeten.

Er zat een klein palletje aan de onderkant van de gouden kast, daar ongeveer waar aan de voorkant het Romeinse cijfer zes zat, dat hoefde ik maar in te drukken.

Nee, zei ik tegen mijzelf, dit is het enige grote geheim, dat je in je leven hebt, en de oplossing daarvan wacht je nog steeds... als een verfijnde Tantaluskwelling. Laat dat nou zo!

En terwijl ik daar zo zat met het horloge in mijn handen, sloeg het *ping, ping* kwart voor vijf ... en weer drong zich de associatie met menselijk lachen aan mij op. Het was gewoon onheilspellend.

Ik was gewoon bang, voor het eerst gaf ik het mij openlijk toe. Ik durfde het horloge niet te openen uit angst voor ... ja, uit angst waarvoor eigenlijk? Het was toch al te gek dat ik bang was voor een zakhorloge! Het was toch al te gek dat een dode na al die jaren nog zoveel macht had over de levenden. Een rare vogel van een grootvader, die allang vergaan was!

Nog aarzelde ik, stel je voor dat ... Maar wat kon er eigenlijk gebeuren? Ik telde tot drie, vervolgens door tot tien, en duwde, nog tamelijk onverwacht voor mijzelf, het palletje in....

Schrik is iets waarmee ik al vanaf mijn vroegste jeugd vertrouwd ben. Dat komt door het auto-ongeluk op de Cauberg in Valkenburg met de Jaguar van *Noonk* Sjo, de oudste broer van mijn moeder, een zuiplap, zowat de ergste van Maastricht, maar dat wist ik toen niet.... Zulke zaken werden ons kinderen zorgvuldig, al te zorgvuldig verborgen gehouden. Dus toen die lapzwans, toentertijd mijn lievelingsoom, nota bene, aanbod, met de jovialiteit hem eigen, om samen een stukje te gaan rijden in zijn supersnelle bolide, had ik daar verheugd ja opgezegd. Daar was ik een negenjarige voor! Maar oom Sjo was die bewuste septembervormiddag nog dronkener dan anders, zo is gebleken, al kon je dat helemaal niet aan hem zien. Hij sloeg bij het nemen van de bocht op de Cauberg – hij reed razend hard! – met de

Jaguar over de kop. De auto was gelijk een wrak. Ik ook! Want ik zat naast oom Sjo. Die zelf meer dood dan levend uit het wrak heeft weten te kruipen, maar het ongeluk uiteindelijk niet heeft overleefd!. Ik wonder boven wonder wel! Twee gebroken ribben en een gebroken been ... nog afgezien van snijwonden en innerlijke kwetsuren! Driekwart jaar in *Klevarie*, in het hospitaal! Maar ik kwam er dus, anders dan Noonk Sjo, bovenop.

Jaren later, toen ik ontdekt had dat de poëzie mij roeping was *en niéts anders* heb ik zowaar een gedicht uit de linkerhelft van mijn brein weten te persen over die vervloekte oom. Het gedicht *De Jaguar*. Het staat in de recent uitgegeven bloemlezing *Maastricht, Vervoer & Vervoering'*.

Wiel Kusters en Pierre Kemp zal men daarin, helaas, vergeefs in zoeken want dat zijn verstokte minnaars van het Openbaar Vervoer, maar niettemin, aanschaffen die bundel! Er staat zelfs een gedicht over een Bugatti! Van Frans Budè .

De Jaguar

*de tijd is een bleekgele Jaguar
eens breekt hij ons stuitje
dan vreet hij ons op*

In zijn garage *Aan de Helppoort* in Maastricht
repareerde de oudste broer van mijn moeder
Noonk Sjo
de Skodas & Peugeots van half Zuid-Limburg
Oom Sjo, die zelf ... een Jaguar bezat!

O, 't was de trots van zijn showroom
'*dee Sjèguaar*', waarmee *Noonk*
vaak, 's Zaterdagavonds in zwaar beschonken toestand
als was hij een reïncarnatie van Oudheids *Dionysos*

op diens mythisch, door panters & lynxen
getrokken pronkwagen

de Cauberg op en af
schoot
in het Zuid-Limburg van middernacht

Soms, als in oom Sjo's garage
het almaar proefdraaien van de motoren ophield

hoorde je plotseling het ruisen van de Jeker
zo helder
als in de zen-koan: het grommen van de stilte

O, ik wilde dat hij nog leefde
Oom Sjo, *Monsieur le Coureur*

Elke zebra *behoeft* immers de troost
van minstens één blinkend creatuur, één Jaguar

in de *ratrace* Maastricht- Dakar- Maastricht

die v o o r g o e d voor hem

S T O P T!

Schrik en niets dan schrik was mijn deel, toen *Tik!* Met een kort klikje het dekseltje van het horloge open sprong. *Schrik en niets dan schrik!*
Want een vreemde walm sloeg me in het gezicht. De weeheid ervan was haast tastbaar. De walm werd dicht en dicht, langzaam kwamen er contouren in, die zich schikten tot een gestalte.
Toen hoorde ik *zijn* stem: “Sukkel! Ik wist het wel!”.

Hoewel ik in mijn Leidse tijd geleerd had een pasklare reactie gereed te hebben op zowat alles – de Leidse Bek ! – was ik nu totaal lamgelegd. Ik wist zeker dat *mijn grootvader* voor me stond en dat heb ik later in 'het proces Lambermont' ook nooit ontkend. Niet alleen herkende ik hem vaag uit mijn herinnering en de foto's; het was vooral de hele situatie die zijn geest opriep. Zijn geest, ja, zijn geest!

“Dringt de verschrikkelijke werkelijkheid al tot je door?” vroeg grootvader. Maar voorlopig kon ik geen woord uitbrengen. Ik heb altijd zeer sceptisch gestaan tegen iedere vorm van buitennatuurlijkheid, maar dat brak me nu op.

Grootvader begon te oreren. “Zo, en hoe gaat het nu met jou? Zo te zien ben je nog niet afgestudeerd. Dik boek heb je daar trouwens voor je liggen! ”.
Grootvader monsterde De Hazewinkel_ Suringa- R Emmelink, het standaardwerk over Strafrecht, dat op mijn bureau lag, al dagen ongeopend... .
“Maar écht lezen kun je kennelijk niet. Zeg op, wat stond er achter op het horloge?” Ik keek naar het geopende horloge; het liep niet meer. “*Verboden te openen, nietwaar?*”

“Maar ik kon toch niet weten ...”

“Je had er van af moeten blijven! Hoeveel is er nog over van het geld?”

“Niet zo veel meer ...”, schatte ik angstig.

Langzamerhand begon ik te begrijpen, dat grootvader bij zijn dood niet echt gestorven was. De grootvader, die nimmer faalde met zijn beurspeculaties, die over paragnostische begaafdheid beschikte, die grootmeester van de buitennatuurlijkheid, die grootvader was niet overleden. Hij had zich als het ware *gecondenseerd* in zijn geliefde horloge en was nu dankzij mijn onvoorzichtigheid een nieuw openbaar leven begonnen. Dat scheen hem echter allerminst te bevallen.

“Denk niet, Maan, dat ik het leuk vind weer aan het leven te moeten meedoen. Zeker niet in de toestand waarin ik op het ogenblik ben. Trouwens, je zult het zelf ook niet zo plezierig vinden.”

“Waarom niet, grootvader?”, vroeg ik, huichelend.

“Van wiens geld studeer je eigenlijk, Maan? Van het mijne toch? Je begrijpt natuurlijk wel dat het testament moet worden ingetrokken, want ik blijf niet dood te zijn. Tja, dat heb je aan jezelf te danken.”

Toen zag ik alles ineens heel helder. Ik zou grootvader vijftigduizend gulden moeten terugbetalen! Ik zou onmiddellijk met mijn studie, met *mijn student zijn*, moeten stoppen en moeten gaan ...werken! Loonslaaf! Dagelijks *in het zweet des aanschijns!* Geen sprake van! Want een dichter, een échte dichter, dient.... *arbeid te mijden als de pest. Want er niets dat zo afhoudt van de Dichtkunst!*

“Geef me het horloge eens,” zei Grootvader. Hij nam het in zijn hand en leek zijn vroegere 'huisvesting' te liefkozen. “Ik dacht dat ik je ook nog een pistool had nagelaten,” zei hij terwijl hij mij eigenaardig aankeek. “Een pistool dat altijd op scherp staat en die je altijd in je zak zou hebben. Ja, zo'n pistool is een handig ding. Je weet nooit of je het misschien nog eens nodig hebt...”

Trillend viste ik het pistool uit mijn bureau met de bedoeling het aan grootvader te overhandigen. Toen keek grootvader me héél doordringend aan en ik wist plots zeker wat hij bedoelde... Ik schoot!

In het proces moest men uitgaan van de feiten: grootvader was twee keer gestorven, één keer op natuurlijke wijze, één keer door geweld. Maar ik had ...een dode gedood. Was dat eigenlijk wel doodslag in de zin van het van het Wetboek van Strafrecht? En... hoe zat het eigenlijk met de verdomde erfenis? Erven van iemand die men heeft omgebracht, kan juridisch niet! Maar... *hád* ik wel iemand omgebracht? Mijn slachtoffer was toch... een geest?! Vragen, vragen!

Het proces sleept nog steeds. De Rechtsgeleerden komen er niet uit. Hangende het proces studeer ik ijverig door. Vooral het erfrecht heeft mijn aandacht.

Grootvader heeft een *meesterlijk* spel gespeeld: hoe het proces ook eindigt, dankzij hem groeit er uit mij, ondanks alles, toch nog een *echte jurist!*

